

Aktørseminar om integreret miljø- og energiledelse

State-of-the-art, barrierer og muligheder

Jørgen Mikkelsen, Stig Hirsbak, Poul Heltzen,
Birgitte Larsen og Eva Himmelstrup Dahl
Rambøll

Preben Buhl
Preben Buhl Miljø- og Energiledelse

Miljøstyrelsen vil, når lejligheden gives, offentliggøre rapporter og indlæg vedrørende forsknings- og udviklingsprojekter inden for miljøsektoren, finansieret af Miljøstyrelsens undersøgelsesbevilling.

Det skal bemærkes, at en sådan offentliggørelse ikke nødvendigvis betyder, at det pågældende indlæg giver udtryk for Miljøstyrelsens synspunkter.

Offentliggørelsen betyder imidlertid, at Miljøstyrelsen finder, at indholdet udgør et væsentligt indlæg i debatten omkring den danske miljøpolitik.

Indhold

FORORD	5
1.1 BAGGRUNDSNOTAT FRA MILJØSTYRELSEN	6
SAMMENFATNING OG KONKLUSIONER	8
1 STATE-OF-THE-ART	10
1.1 MILJØLEDELSE	10
1.1.1 Hovedaktører	12
1.1.2 ISO 14001 og EMAS i Danmark	12
1.1.3 Overblik over værktøjer	13
1.1.4 Anbefalinger om miljøledelse fra slutevaluering	15
1.2 ENERGILEDELSE	15
1.2.1 Energiledelse som begreb	15
1.2.2 Energiaftaler	16
1.2.3 Markedstrækket	16
1.2.4 Hovedaktørerne	16
1.3 HVORFOR VIRKSOMHEDER VÆLGER HHV. MILJØLEDELSE OG ENERGILEDELSE	17
2 RESULTATER FRA AKTØRSEMINARET	19
2.1 SELVE PROCESSEN	19
2.2 RESULTATERNE - FORSLAG TIL ØGET INTEGRATION AF MILJØ- OG ENERGILEDELSE	19
BILAG 1: INVITATIONSLISTEN	22
BILAG 2: DELTAGERLISTEN	25
BILAG 3: DE FREMSENDTE SPØRGSMÅL	26
BILAG 4: OVERBLIK OVER VIRKSOMHEDERNES BESVARELSER	30
BILAG 5: PROGRAM FOR AKTØRSEMINARET	32
BILAG 6: RESULTATER FRA GRUPPE 1 VEDR. MYNDIGHEDER	33
6.1 DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER (FRA PLENUM):	33
6.2 TEMAER FOR IDE-GENERERINGEN:	33
6.2.1 Løsningsforslag 1: Eksempler på myndighedsbehandling med brug af partskontrol af integrerede ledelsessystemer	34
6.2.2 Løsningsforslag 2: Vejledning i brug af 3. partskontrol af virksomheders integrerede ledelsessystemer i myndighedsbehandlingen	34
6.2.3 Løsningsforslag 3: "Mindre byrde"	35
6.2.4 Løsningsforslag 4: Koordineringsforum for myndigheder	35
6.2.5 Løsningsforslag 5: Koordineret information/vejledning	35
BILAG 7: RESULTATER FRA GRUPPE 2 VEDR. RÅDGIVERE OG VÆRKTØJER	37
7.1 DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER (FRA PLENUM):	37
7.1.1 Løsningsforslag 1: Vidensformidling	37

7.1.2	<i>Løsningsforslag 2: Vejledninger</i>	37
7.1.3	<i>Løsningsforslag 3: Uddannelse</i>	38
7.1.4	<i>Forslag 4-8:</i>	38
7.2	DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER I PLENUM, SOM OMHANDLER VÆRKTØJER:	38
7.2.1	<i>Forslag 9-11:</i>	39
BILAG 8: RESULTATER FRA GRUPPE 3 VEDR. VIRKSOMHEDERNE		40
8.1	BARRIERE NR. 1. VIRKSOMHEDERNES BEHOV FOR ET INTEGRERET ENERGI- OG MILJØLEDELSESSYSTEM.	40
8.1.1	<i>Løsningsforslag 1:</i>	40
8.2	BARRIERE NR. 2. ENERGIFOLKS MANGLENDE KENDSKAB TIL MILJØLEDELSE, OG MILJØFOLKS MANGLENDE KENDSKAB TIL ENERGILEDELSE.	41
8.2.1	<i>Løsningsforslag 2:</i>	42
	<i>Afholdelse af tværfaglige regionale temadage</i>	42
8.3	BARRIERE NR. 3: INTEGRERET ENERGI- OG MILJØLEDELSE STILLER KRAV TIL ANSVARSPLACERING OG ORGANISATION PÅ VIRKSOMHEDEN	42
8.3.1	<i>Løsningsforslag 3:</i>	43
8.4	BARRIERE NR. 4.	43
8.4.1	<i>Løsningsforslag 4:</i>	43
BILAG 9: RESULTATER FRA GRUPPE 4 VEDR. SYSTEMERNE		45
9.1	DE IDENTIFICEREDE BARRIERE/PROBLEMER (FRA PLENUM):	45
9.1.1	<i>Løsningsforslag 1: "Et ledelsessystem"</i>	45
9.1.2	<i>Løsningsforslag 2: Træning og uddannelse af personer, der arbejder med miljø eller energiledelse</i>	46
9.1.3	<i>Løsningsforslag 3 – udviklingsprojekt og seminar for topledelsen</i>	46
9.1.4	<i>Løsningsforslag "andet"</i>	46
BILAG 10: PUBLIKATIONER - ENERGILEDELSE MV. FRA ENERGIOPLYSNINGEN		47
BILAG 11: WWW.ENERGILEDELSE.COM		48

Forord

Denne rapport er resultatet af et aktørseminar gennemført for Miljøstyrelsen, hvis formål har været

”dels at få gjort status for indførelse af integrerede systemer i industrien og dels få et nuanceret billede af de barrierer og muligheder, der er for en forstærket indsats” samt ”fremme integrationsbestræbelserne ved at styrke dialogen mellem de to ledelseskoncepter”

Aktørseminaret blev afholdt den 13. september 2002 hos Lego i Billund, som velvilligt lagde lokaler til.

Invitationen til seminaret har været sendt til mange specialister og praktikere på miljø- og energiledelsesområdet. Den samlede invitationsliste er vist i bilag 1 og den endelige deltagerliste er vist i bilag 2.

Med henblik på at bruge selve seminaret til fokusere på at genere ideer til hvorledes integrationen kan fremmes, var der forud for seminarer til alle på invitations listen fremsendt et spørgeskema – se bilag 3. Det blev udsendt bl.a. for at få en ide om, i hvilket omfang der allerede er sket en integration og hvorfor, og få identificeret hvad der yderlige kan gøres for at fremme integrationen. Et sammendrag af virksomhedernes tilbagemelding er vedlagt i bilag 4.

Inden seminaret blev der udarbejdet et ”State-of-the-art” notat, som blev mailet ud til deltagerne. Notatet er gengivet i afsnit 2.

Rapportens afsnit beskriver de ideer til fremme af integration, som kom frem på aktørseminaret og som efterfølgende er blevet noteret i denne rapport som forslag til projekter.

Projektholdet bag aktørseminaret bestod af

- Stig Hirsbak, RAMBØLL - Virum
- Poul Heltzen, RAMBØLL - Skive
- Birgitte Larsen, RAMBØLL - Aalborg
- Preben Buhl, Preben Buhl Miljø- og Energiledelse
- Eva Himmelstrup Dahl, RAMBØLL - Virum
- Jørgen Mikkelsen, RAMBØLL - Virum (projektleder)

1.1 BAGGRUNDSNOTAT FRA MILJØSTYRELSEN

Baggrundsnotat om Miljørådet's plan for renere produkters integration af miljø- og energiledelse 2002:

I foråret 2002 rettede Dansk Industri og Landbrugsrådet henvendelse til Miljøstyrelsen for at få afklaret mulighederne for at aktiviteter vedr. øget integration af miljø- og energiledelse kunne støttes under Program for renere produkter.

På et møde i april 2002 besluttede Miljørådet at afsætte 9 mio. kr. af årets bevilling til Program for renere produkter til at gennemføre en række aktiviteter i 2002. Disse aktiviteter opfyldte både Program for renere produkters overordnede prioriteringer og regelsæt, og udnyttede og videreførte samtidigt eksisterende erfaringer på energiledelsesområdet og miljøledelsesområdet og stilede mod en synergiudvikling på området.

Da Rådet for renere produkter ikke forventer, at der fremover vil kunne afsættes midler til området, skal de aktiviteter som gennemføres opfylde følgende formål:

- Identificere de barrierer, der tilsyneladende har været for at udvikle synergien mellem de to områder, og finde veje til afhjælpning
- Bidrage til at bringe specialister på de to områder sammen i udviklings- og demonstrationsaktiviteter til gavn for langsigtet opgaveløsningen på området
- Initiere flere succeshistorier om integration og skabe øget kendskab til disse samt til de allerede udviklede og evt. nye værktøjer
- Identificere eventuelle områder for værktøjsudvikling og udredning om væsentlige problemstillinger knyttet til at skabe synergi og medfinansiere udviklingen på de pågældende områder. Der forventes fokus på livscyklusperspektivet i de integrerede løsninger.
- Medvirke til, at allerede udviklet viden og værktøjer, sammen med nye cases og resultater, bliver lettere tilgængelige for potentielle brugere og også vil være dette efter udgangen af 2002.

Knap halvdelen af Rådets midler skal efter planen benyttes til konkrete virksomheds-projekter, så der kan skabes et større og helt aktuelt erfaringsgrundlag både i virksomheder, hos rådgivere og hos evt. certificerende organer. Midlerne hertil sikres gennem Miljøkompetenceordningens støtte til fremstillingsvirksomheder, der enten med udgangspunkt i et miljøledelsessystem, i et energiledelsessystem eller helt generelt ønsker at etablere et integreret og veldokumenteret ledelsessystem.

En væsentlig del af midlerne skal gå til demonstrationsprojekter og anden opsamling, bearbejdning og formidling af erfaringer mv. Endeligt er det planlagt at anvende ca. 2 mio. kr. til værktøjsudvikling, uddannelse af rådgivere og andet frontpersonale i forhold til virksomhederne.

De overordnede rammer for midlerne anvendelse er besluttet af Miljørådet, men den endelige udmøntning afventer bl.a. input fra Aktørseminaret. Alle midler skal være bevilget i indeværende år. Den samlede indsats forventes at kunne give et væsentligt vidensbidrag til de parter, der såvel operationelt som politisk er involveret i at opnå høj nytteværdi og dokumenterbare resultater af miljø- og energiindsatsen i erhvervslivet.

Miljørådet har nedsat en følgegruppe med erhvervs- og myndighedsrepræsentation til at følge arbejdet og medvirke til formidling.

Sammenfatning og konklusioner

Denne rapport er resultatet af et aktørseminar gennemført for Miljøstyrelsen, hvis formål har været:

”dels at få gjort status for indførelse af integrerede systemer i industrien og dels få et nuanceret billede af de barrierer og muligheder, der er for en forstærket indsats” samt ”fremme integrationsbestrebelse ved at styrke dialogen mellem de to ledelseskoncepter”

Aktørseminaret blev afholdt den 13. september 2002 hos Lego i Billund, som velvilligt lagde lokaler til. En række specialister og praktikere på miljø- og energiledelsesområdet var inviteret til at deltage i seminaret.

Gennem en interaktiv proces med deltagerne blev barrierer for integration af miljø- og energiledelse identificeret. Det blev klart, at det ville være operationelt at gå videre med løsninger i fire parallelle spor:

- Myndigheder (gruppe 1)
- Rådgivere og værktøjer (gruppe 2)
- Virksomheder (gruppe 3)
- Systemer (gruppe 4)

Deltagerne blev opdelt i fire grupper hvor emnerne: Valg af væsentlige barrierer, brainstorm om løsninger, prioritering af løsningerne, beskrivelse af løsningsforslag blev diskuteret.

Hver gruppe fremkom med en række løsningsforslag. Et sammendrag af løsningsforslagene er beskrevet i det nedenstående.

Løsningsforslag vedr. myndigheder:

1. At man udarbejder *en eksempelsamling* med de gode historier fra det virkelige liv, hvor myndigheder bruger virksomhedernes integrerede ledelsessystemer og 3. partskontrol til at lette sagsbehandlingen (miljøgodkendelse, tilsyn mv.).
2. At man udarbejder *en vejledning* i brug af 3. partskontrol af virksomhedernes integrerede ledelsessystemer i myndighedsbehandlingen.
3. At man udarbejder *et idé-katalog* vedrørende myndighedernes "belønning" af virksomheder med 3. parts kontrol.
4. At man nedsætter *et koordineringsforum* for myndigheder, som kan bruges f.eks. i forbindelse med ny lovgivning eller revision af lovgivning, som styregruppe for integrationsprojekter, m.v. .
5. At man udarbejder *informationsmateriale* fra myndigheder til virksomheder om integration af systemer.

Løsningsforslag vedr. rådgivere:

1. At man løbende og målrettet *informerer* rådgivere elektronisk om succeshistorier med at integrere ledelsessystemer.

2. At man udarbejder *vejledninger* til rådgivere i integrerede systemer med hjælp fra virksomheder, der stiller deres viden og erfaring til rådighed.
3. At man *efteruddanner* miljørådgivere i energiforhold og energirådgivere i miljøforhold. Men også at man efteruddanner rådgivere i almene ledelsesforhold samt i at kunne foretage behovsanalyser af virksomheden.
4. I bilaget er yderligere forslag.

Løsningsforslag vedr. værktøjer (hvor målgruppen er virksomheder):

1. At man *udbygger hjemmesiden* www.energiledelse.com til også at omhandle miljøledelse samt integrerede systemer
2. At man på baggrund af de eksisterende materialer udarbejder *vejledninger* til indførelse af integrerede ledelsessystemer
3. At man udarbejder et projekt over tilgængeligt og anvendeligt *software* til ledelsessystemer

Løsningsforslag vedr. virksomheder:

1. At man udarbejder *et værktøj* ”Integreret energi- og miljøledelse, har vi behov for det?” - et værktøj med spørgsmål, svar og en selvanalysedel
2. At man afholder tværfaglige regionale *temadage* om hhv. energiledelse for miljøfolk og miljøledelse for energifolk.
3. At man etablerer *DEMO-projekter* på virksomheder, hvor ansvaret for de forskellige områder miljø, energi, kvalitet og arbejdsmiljø er splittet op i organisationen, og hvor det interne samarbejde skal fremmes.
4. At Miljøstyrelsen opretter en *FAQ-database*, hvor man kan maile sine spørgsmål ind omkring integration af miljø- og energiledelse, og i løbet af et par dage få svar.

Løsningsforslag vedr. systemerne:

1. At man udarbejder en *dansk standard* for integreret miljø- og energiledelse, som både overholder kravene fra ISO 14001 og fra DS 2403
2. At man udvikler en *træning og uddannelse* for personer, der arbejder med miljø- eller energiledelse, og som resulterer i en eksamen, et *certifikat*.
3. At man afholder *seminar for topledelse*; herunder at man inden da gennemfører nogle analyser af miljøindsatsen og miljøgevinsten i kroner og ører.
4. I bilaget er yderligere et forslag.

1 State-of-the-art

1.1 MILJØLEDELSE

ISO 14001 har formelt været til rådighed for industrien og andre organisationer siden 1996. ISO 14001 er kort sagt den internationale industris svar på Brundtland betænkningen og Rio konferencen i 1992. ISO 14001 standarden har et globalt udgangspunkt med fokus på et markedstræk.

ISO 14001 er allerede under revision. I bedste fald vil være denne være tilendebragt ved udgangen af 2004.

Revisionen fokuserer på bl.a. følgende temaer

- Større inddragelse af produkter og serviceydelser
- Klarere dokumentation for den reelle miljøpræstation
- Fleksible dokumentationskrav med hensyn til papirarbejdet

Det skal for god ordens skyld understreges, at energiovervejelser er integreret i international miljøledelsestankegang. Det anses for udelukket, at forstille sig at der fx kunne skabes en international forståelse for, at energiledelse kunne være en særlig standard inden for ISO 14000 familien. Energiledelse er set i international sammenhæng, primært en dansk foreteelse. Dog skal det påpeges, at der interesse for og arbejdes med energiledelsesstandarder i andre lande. Det gælder Frankrig, England og Sverige. I Sverige er bestræbelserne i gang mht. at etablere et aftale system i stil med det danske, og som dermed også baserer sig på energiledelse. Man har også i USA udviklet en model ANSI/ ME2000, som er en national standard for energiledelsessystemer, udviklet af Georgia University og godkendt som en certificérbar standard af ANSI i april 2000. ANSI/MSE 2000 er bygget op efter principperne i ISO 14001. Det anføres af udviklerne, at det skal være let at implementere de to ledelsessystemer sammen.

Myndighedstrækket inden for EU på miljøledelse er kommet så at sige i halen på markedstrækket og er reelt kulmineret ved at 14001 kravspecifikationerne er indarbejdet i EMAS II, som trådte i kraft i 2001.

Myndighedsinteressen i Danmark kan dateres tilbage til revisionen af miljøbeskyttelsesloven omkring 1994, hvor miljøstyring blev introduceret som et brugbart virkemiddel i forbindelse med det decentrale godkendelses- og tilsynssystem. Ligesom man ved beslutning om indførelse af grønne regnskaber gav virksomheder, der ønskede at indføre miljøledelse, udsættelse med indlevering. Tilsvarende er EMAS-virksomheder fortsat fritaget for at aflevere grønne regnskaber idet redegørelsen træder i stedet.

Senere har der været en række initiativer, der bl.a. har haft til formål at fremme at danske virksomheder indførte miljøledelse, hvor det væsentligste initiativ var tilskudsordningen ”Miljøstyring og miljørevision i virksomheder”

som blev gennemført af Erhvervsfremme Styrelsen og Miljøstyrelsen i fællesskab. Miljøkompetenceordningen og tidligere tilbud til virksomheder om tilskud til systematisk miljøarbejde er i en vis udstrækning en opfølgning på Miljøstyrings- og revisionspakken, idet virksomheder kan få tilskud til at opbygge miljøledelseskompentence i virksomheden.

Den grundlæggende filosofi bag tilskuddet til systematisk miljøarbejde, og herunder indførelse af miljøledelse, er den veldokumenterede betydning af dette værktøj for virksomhedernes engagement i og kvalitet af både det proces- og produktorienteret miljøarbejde. Produktorienteringen af miljøpolitikken har også lagt grunden til videreudviklinger af miljøledelsessystemer. I programmet for renere produkter for 2002 siges der:

For virksomheder der arbejder med miljøledelse, er det målet at tilskynde disse til at etablere et miljømæssigt samspil i produktkæden, der kan medføre en forbedring gennem en mindsket miljøbelastning set i et livscyklusperspektiv

Kilde: Program for renere produkter m.v. 2002

Der siger endvidere at:

Der skal ske en øget integration af miljø- og energiledelse samt af andre relevante ledelsessystemer. Formålet er at effektivisere og billiggøre virksomhedernes arbejde med systematisk miljø- og energiarbejde, herunder udnytte erfaringer fra indførelse og drift af forskellige typer ledelsessystemer. Endvidere skal den samlede formidlingsindsats over for virksomhederne udnyttes mere optimalt, idet både virksomhedernes og rådgivernetværkets interesse og kompetence på begge områder udnyttes til en bredere og mere koordineret indsats

Kilde: Program for renere produkter m.v. 2002

Med ændringen af ISO 9000-stadarderne til den nye ISO 9000:2000 er endvidere lagt grunden til en stærkt øget systemintegration, idet den nye kvalitetsstandard på de fleste områder knytter sig til principperne i ISO 14001.

Kombinationen af markedstrækket - nu tæt på 40.000 ISO 14001 certificeringer på verdensplan - kombineret med en mere national og international produktorientering har efterhånden haft sin virkning i produktkæderne. Toneangivende virksomheder world-wide især inden for automobil- og elektroniksektoren stiller nu systematisk miljøledelseskrav til underleverandører. På begge områder er udviklingen stærkt præget af kravene om tilbagebetaling af udtjente produkter. Denne virkning vil uden tvivl forstærkes efterhånden som EUs integrerede produktspolitik (IPP) bliver realiseret, herunder forslag til et øget produktansvar. Desuden vil den nye kemikaliestrategi også få stigende betydning i takt med den øgede fokus på forbrugerbeskyttelse og sundhed.

Fremtiden vil derfor i en verden med stadig mere handel over grænserne og mere IT byde på større krav til integreret proces- og produktstyring af alle faserne i livscyklus i alle led i produktkæderne, men ikke mindst krav til større dokumentation af miljøpræstationerne. Rammerne vil være ISO 14000 familiens standarder, der som ISO 14001 vil være under fortløbende udvikling og sandsynligvis vil udvikle sig hen mod at inddrage flere ledelsesmæssige

forhold, der giver et bud på hvordan man gennem bevidst miljøledelse bevæger sig i en bæredygtig retning. ISO 14000 komiteen er fx allerede i gang med at drøfte hvordan man kommunikerer eksternt og drøfte i hvilket omfang, man kan gå ind i udviklingen af virksomhedens sociale ansvar etc.

1.1.1 Hovedaktører

1.1.1.1 Miljøstyrelsen og det politiske niveau

Miljøstyrelsen har via sin rolle som nationalt organ for EMAS en praktisk interesse i udbredelsen af ISO 14001, da kravspecifikationen så at sige er integreret i forordningen. Se mere herom på [Miljøledelse og EMAS \(http://www.mst.dk/default.asp?Sub=http://www.mst.dk/produkt/04000000.htm\)](http://www.mst.dk/default.asp?Sub=http://www.mst.dk/produkt/04000000.htm)

Danmark har i sin bæredygtighedsstrategi gjort antallet af certificerede virksomheder, til en målestok for evnen til at agere bæredygtigt ikke bare i industrien men i samfundet bredt. I den miljøbevidste indkøbspolitik i den offentlige sektor spiller miljøledelse en central rolle som målestok for leverandørens miljøarbejde. Tilsvarende er der til udøvelsen af en række aktiviteter på affaldsområdet knyttet et krav om dokumenteret miljøledelse.

1.1.1.2 Industrien

Markedstrækket via leverandørkæder vil alene, ved at man nu er på over 40 000 ISO 14001 certificeringer på globalt plan, i sig selv sætte industrien i en hovedrolle. ISO 14001 er i dag et must på visse markedssegmenter, hvis man ønsker at være med på vedkommende marked. Udviklingen forstærkes af, at ISO 14000 familiens andre standarder vedr. miljøpræstationer (ISO 14031) og produktstandarderne for alvor begynder at slå igennem, hvad enten det drejer sig om miljømærkning eller miljøvaredeklARATIONER.

1.1.1.3 EU – IPP

EU kommissionens forslag til hvilke tiltag, man vil fremme de kommende år er beskrevet i den Integrerede Produkt Politik (IPP) – heri indgår brug af 14001 til at fremme renere produkter.

I EU's miljømærkeforordning tillægges miljøledelse også en særlig vægt, idet man opfordrer til at der tages hensyn hertil ved kontrol af overholdelsen af mærkekrav.

EMAS II dækker i lighed med ISO-standardens ikke blot industrisektoren, men alle sektorer, og vedrører ikke alene miljøvirkningerne af økonomiske aktiviteter, men også af disse produkter og ydelser.

Miljøledelsessystemer kan derfor bidrage til at udbrede en integreret produktspolitik i hele Den Europæiske Union

Kilde. IPP http://europa.eu.int/eur-lex/da/com/gpr/2001/com2001_0068da01.pdf

1.1.2 ISO 14001 og EMAS i Danmark

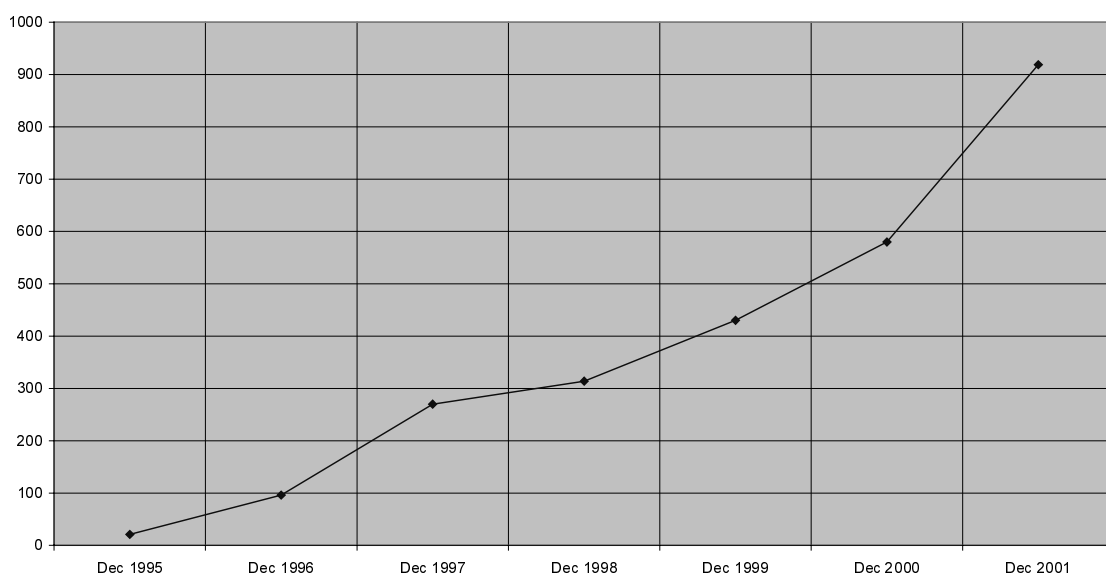
Danske virksomheder, der er ISO 14001 certificeret og/eller EMAS registreret, er nævnt på hjemmesiden <http://www.isoqa.com/index.html> som

opdateres af den private virksomhed "European Quality & Environment". På hjemmesiden er der p.t. 700 danske virksomheder med ISO 14001 certifikat og 140 virksomheder med EMAS. (Virksomheder med flere adresser er nævnt flere gange).

På hjemmesiden <http://www.iso.ch/iso/en/ISOOnline.frontpage> kan man følge med i de elektroniske publikationer inden for ISO regi. Publikationen "The ISO Survey of ISO 9000 and ISO 14000 Certificates - Eleventh cycle" indeholder bl.a. en lang række tabeller med udviklingen i antallet af ISO 14001 certifikater rundt om i verden.

Antal ISO 14000 certifikater	Dec 1995	Dec 1996	Dec 1997	Dec 1998	Dec 1999	Dec 2000	Dec 2001
Danmark	21	96	270	314	430	580	919
Hele verden	257	1491	4433	7887	14106	22897	36765
Antal lande	19	45	55	72	84	98	112

Antal 14001 certifikater i Danmark

1.1.3 Overblik over værktøjer

Miljøstyrelsen har med Miljønyt nr. 59 udgivet "Miljøledelse – katalog over 66 projekter". Det findes elektronisk på adressen <http://www.mst.dk/udgiv/publikationer/2001/87-7944-362-1/html/>

Projekterne er delt op i:

- branchespecifikke projekter (30)
- projekter om samarbejde med myndigheder (3)
- projekter om virksomhedsøkonomiske forhold og den finansielle rådgivers rolle (5)
- generelle kom i gang projekter (9)
- generelle kom godt videre projekter (6)

- projekter om sammenhængen til andre systemer (7)
- projekter om intern og ekstern miljødialog (4)
- projekter om uddannelsesaktiviteter (2)

For hvert projekt er beskrevet et dataark med oplysninger om:

- udgivet materiale og værktøjer
- målgruppen
- hvad det kan bruges til
- bestillingsadresse og pris
- forfattere, kontaktperson, øvrige deltagere
- projektresume
- hvilke miljøledelsesaktiviteter værktøjerne dækker

De 30 nævnte brancher er:

- Affalds- og genvindingssektor, Agroindustrielle sektor, Asfaltbranchen, Auto- og industrilakere, Autoværksteder, Bygge- og anlægssektoren, Elektronikindustrien, Engroshandel, Fiskeindustri, Galvanobranchen, Grafisk branche, Handels- og servicevirksomheder, Hotel, restauration og turisterhvervet, Håndværkere, Jern- og metalindustrien, Kemikaliebranchen, Levnedsmiddelindustrien, Lægemiddelvirksomheder, Maritim Safety Management, Maskinstationer, Modtagestationer, Plastindustri, Private skove, Rengøringsbranchen, Smede- og maskinfabrikker, Tekstilindustrien, Træ- og møbelindustrien, Vognmænd. På Miljøstyrelsens hjemmeside findes en oversigt over de forskellige materialer og hvor de kan fremskaffes: <http://www.mst.dk/produkt/04040100.htm>.

Miljøstyrelsen og Erhvervsfremmestyrelsen har tidligere udgivet en cd-rom, der fungerer som guide til knap 100 projekter om miljøledelse. Projekterne er gennemført fra 1996 til 2000 under programmet "Miljøstyring og miljørevision i danske virksomheder". Cd-rommen hedder "Vejen til miljøledelse" og kan fås hos Birch & Krogboe.

1.1.3.1 Andre værktøjer til fremme af mindre miljøbelastende adfærd

Parallelt har der været arbejdet med 2 andre vigtige værktøjer til at reducere miljøbelastningen: Miljømærkning og indkøbsvejledninger. Disse er nævnt her, fordi de har parallelle koncepter på energisiden.

For begge koncepter gælder, at miljøledelse spiller en ikke ubetydelig rolle, enten fordi et fremgår som en anbefaling eller fordi miljøledelse er et vigtigt middel i at dokumentere opfyldelse af kravene i henholdsvis mærkning og indkøbsvejledninger. For begge virkemidler gælder, at de især har fundet anvendelse inden for forbrugerprodukter og mere generelle professionelle produkter. Mens de ikke anvendes ved mere komplicerede tekniske leverancer. Miljøvaredeklarationen er tiltænkt en rolle her, men er endnu i sin vorden især i Danmark.

For alle de tre nævnte virkemidler gælder, at energi spiller en central rolle, og at man, hvor der fx findes energimærkning, som regel benytter sig af kravene her som et delement.

Det centrale myndighedsværktøj rettet mod den mest miljøbelastende produktion er miljøgodkendelsesordningen. Et lovkrav er, at virksomhederne anvender renere teknologiløsninger og BAT- Best available technology- i sine

bestræbelser for løbende reduktion af miljøbelastningerne. Her spiller energi en vigtig rolle i mange brancher.

1.1.4 Anbefalinger om miljøledelse fra slutevaluering

En evaluering af Miljøstyrelsens og Erhvervsfremme Styrelsens tilskudsordning "Miljøstyring og miljørevision i danske virksomheder" (1995-1999) findes publiceret i Miljønyt nr. 62/2001.

Anbefalingerne fra rapporten er (her anført i korte træk):

- 1) Der bør arbejdes med udviklingsprojekter i de brancher eller produktområder, hvor der synes at være et miljømæssigt potentiale. Værktøjerne bør i højere grad være differentierede med henblik på at tage højde for de forskellige behov i virksomhederne.
- 2) Der bør i højere grad sættes på at indplacere miljøledelse i en produktorienteret tankegang, så miljøledelse udgør ét blandt flere virkemidler til at nedbringe miljøbelastningen i produktets (eller serviceydelsens) samlede livscyklus.
- 3) Der er behov for værktøjer, der specifikt er rettet mod virksomheder, der ikke ønsker at arbejde med formaliseret miljøledelse.
- 4) Der er behov for at udbrede et kendskab til standarderne, herunder særligt EMAS-forordningen.
- 5) Det anbefales at analysere mulighederne for i højere grad at arbejde med miljøledelse i værdikæden, således at miljøledelse ikke fremstår som isolerede initiativer for enkelte virksomheder, men at det bliver praksis at stille krav til leverandører såvel opad som nedad i værdikæden.
- 6) Der er behov for at stimulere efterspørgslen efter renere produkter og ydelser, herunder produkter produceret af virksomheder, der arbejder systematisk med miljøledelse.
- 7) Grønne virksomheders muligheder for at synliggøre og dokumentere deres miljøindsats over for kunder og leverandører bør forbedres.
- 8) Det anbefales at arbejde mere strategisk på, at udnytte mulighederne for integreret miljøledelse, idet det er vurderingen, at miljøledelse kan vinde endnu større udbredelse, hvis virksomhederne oplever at det er muligt at koble miljøledelse til andre ledelsessystemer.
- 9) Det bør overvejes at mobilisere den finansielle sektor, idet de kan påvirke virksomheder i en mere grøn retning i låne- og investeringssituationer.

1.2 ENERGILEDELSE

1.2.1 Energiledelse som begreb

Udvikling af begrebet energiledelse i den form, vi kender det i dag, har fundet sted gennem de seneste 5-7 år, om end det nært beslægtede begreb

energistyring har været under udvikling de seneste 25-30 år. Kulminationen af processen var, da Energistyrelsens koncept for energiledelse blev udviklet til en dansk standard, DS 2403 i sommeren 2001. Hele udviklingen har været støttet fra Energistyrelsens side gennem CO2-tilskudsordningen, både hvad angår udvikling af koncepter, værktøjer, uddannelser, konsulenthjælp og ikke mindst gennem støtte til virksomhedernes aktiviteter som følge af energiledelse.

En del af Energistyrelsens indsats har været at støtte demonstration, erfaringsudveksling, information og udvikling af værktøjer gennem Projekt Værktøjskassen. Da Projekt Værktøjskassen (PV) blev nedlagt i foråret 2002 var der 27 værktøjer, vejledninger og informationshæfter som blev tilbudt som hjælp til virksomhederne. Disse er stadig til rådighed gennem EnergiOplysningen (www.energioplysningen.dk). Det forventes, at der kommer yderligere et par reviderede indkøbspjecer i dette efterår

Derudover er en del af PV's hjemmeside blevet overført til Energistyrelsens hjemmeside, men stadig under den gamle adresse www.energiledelse.com. Navnet Projekt Værktøjskassen er dog slettet fra alle sider, i og med den er nedlagt.

1.2.2 Energiaftaler

Siden 1995 har Energistyrelsen sideløbende med kraftige økonomiske incitamenter (tilskud til betaling af CO2-afgifter) opfordret de mest energitunge virksomheder til at indføre energiledelse i forskellige varianter (energiaftaler). Denne ordning består endnu og i dag forlanges ved nye aftaler eller forlængelse af tidligere aftaler bl.a. at virksomheden skal certificeres efter DS 2403. Der er i alt indgået ca. 330 aftaler. Heraf er ca. 100 individuelle aftaler og ca. 230 virksomheder der er med i brancheaftaler inden for gartnerier, mælkekondenseringsfabrikker, kartoffelmelsfabrikker og teglværker.

1.2.3 Markedstrækket

Siden december 2001, hvor alle Energistyrelsens øvrige tilskudsordninger stoppede, er det kun virksomheder, der nåede at få tilsagn før det tidspunkt, der stadig indfører energiledelse med tilskud. Det vurderes, at der er en række af de virksomheder (udover aftalevirksomhederne) der i slutningen af 1990'erne indførte energiledelse, som stadig praktiserer energiledelse i forskellige former, netop fordi det er direkte økonomisk attraktivt og markedsskabende. Hvilket viser at det er økonomisk fordelagtigt at arbejde med energiledelse, selvom der ikke ydes økonomisk tilskud. Sammenlagt blev det vurderet i slutningen af 2001, at mere end 400 virksomheder praktiserede energiledelse i en eller anden form.

Derudover er der efter tilblivelsen af DS 2403 måske nogle enkelte virksomheder, som ikke tidligere har fundet det interessant nok, der nu finder energiledelse attraktivt, fordi de kan få et DS 2403 certifikat. Der er endnu i dag kun enkelte virksomheder, som er certificerede efter DS 2403, og der er kun tale om aftalevirksomheder.

1.2.4 Hovedaktørerne

1.2.4.1 Energistyrelsen

Selvom tilskudsordningen er bortfaldet, er det stadig Energistyrelsens opgave at udbrede og støtte anvendelse af energiledelse. Derudover koncentrerer

Energistyrelsen sig nu især om indgåelse og fornyelse af aftaler. Således regner Energistyrelsen med at indgå mellem 10 og 30 rumvarmeaftaler, efter at virksomheder efter 1. juli 2002 har fået mulighed for at få tilskud til rumvarmeafgift. Desuden er der et par projekter om medarbejderdeltagelse i energiledelse, der stadig afventer afrapportering her i efteråret. ELO-ordningen (for ejendomme større end 1500 m²) bliver nu ændret, så der er mulighed for at anvende DS 2403 som grundlag for ELO-mærkningen. Endelig har Energistyrelsen visse muligheder for at påvirke anvendelsen af PSO-midlerne (Public Service Obligations) i retning af energiledelse.

1.2.4.2 Dansk Industri (DI) og Landbrugsrådet (LR)

DI og LR opfordrer fortsat sine medlemsvirksomheder til at etablere og praktisere energiledelse, fordi det ofte er økonomisk attraktivt. Særligt aktiviteterne omkring energibevidst indkøb og projektering opmuntres, fordi det har vist sig at være særligt økonomisk attraktivt for virksomhederne. Begge parter er engagerede i den integrerede tilgang.

1.2.4.3 Netselskaberne

Netselskabernes energirådgivere vil fortsat inden for rammerne af den vederlagsfrie rådgivning yde bistand til virksomheder med ydelser, der er relateret til energiledelse, og derfor vil energirådgiverne, fortsat opmuntre virksomhederne til at indføre energiledelse og dermed viderebringe erfaringerne fra Projekt Værktøjskassen.

1.3 HVORFOR VIRKSOMHEDER VÆLGER HHV. MILJØLEDELSE OG ENERGILEDELSE

På aktørseminaret oplyste Hanne Eriksen fra Miljøstyrelsen, at der er udarbejdet flere sammenligninger af motiver og barrierer for hhv. systematisk miljø- og energiarbejde.

Sammenligning af motiver ved fortsat indsats med systematisk miljøarbejde og systematisk energiarbejde:

Spørgsmål/tema	Energiledelse	Miljøledelse
Primært økonomiske formål	Ca. 80 %	20-25 %
Kundekrav	8 %	57 %
Myndighedskrav mfl. interessenter (indland og udland, eksisterende og kommende)	6 %	35-45 %
Medarbejderforhold	?	50%
Passe på miljøet/ grønt image	65 %	70 %
Konkurrentpres	?	25%

Data oplyst fra Hanne Eriksen, MST. Baseret på oplysninger fra kilde vedr. energi: "Energiledelse i dansk industri - kendskab og praksis. En evaluering af Projekt Værktøjskassen", AKF Forlaget, sep. 2001, samt kilde vedr. miljø: 150 selvevalueringer for afsluttede projekter under Miljøkompetenceordningen

Barrierer for energiledelse og miljøledelse (begrundelser for ikke at have indført et ledelsessystem)

Udsagn	Energiledelse	Miljøledelse
Det kan ikke betale sig	38 %	21 %
Mangler tid	18 %	30 %
Vi prioriterer andre ting/ begrænset kunde interesse	15 %	/ 19 %
Ikke opbakning i ledelsen	4 %	4 %

Vi kender ikke nok til det	4 %	9 %
Manglende information fra myndigheder og branchen	-	7 % / 7 %
Systemerne er ufleksible/ svære	-	12 % / 9 %
Vi er ajourførte	30 %	-
Vi har miljøledelse	4 %	

Kilde: AKF sept. 2001 samt for miljøområdet slutevalueringen af tilskudsordningen "Miljøstyring og miljørevision i virksomheder".

2 Resultater fra aktørseminaret

2.1 SELVE PROCESSEN

Forberedelse: På baggrund af de modtagne besvarelser inddelte projektholdet aktørdeltagerne i fire grupper, således at der var repræsentanter fra virksomheder, rådgivere og myndigheder i hver gruppe.

Sådan foregik aktørseminaret: Først gennemgik projektholdet det udsendte status-notat, der blev suppleret med bemærkninger fra bl.a. Miljøstyrelsen. Så blev bolden givet op til en brain-storm om barrierer (ingen løsninger) for øget integration af miljø- og energiledelse. Aktørdeltagerne skrev stikord på papstykker, som blev klistret fast på brunt papir på væggen. Disse stikord blev ordnet og læst højt i plenum, opklarende spørgsmål og svar blev givet. Således blev det klart, at det ville være operationelt at gå videre med løsninger i fire parallelle spor:

- Myndigheder (gruppe 1)
- Rådgivere og værktøjer (gruppe 2)
- Virksomheder (gruppe 3)
- Systemer (gruppe 4)

Herefter fortsatte arbejdet ude i grupperne: Valg af væsentlige barrierer, brainstorm om løsninger, prioritering af løsningerne, beskrivelse af løsningsforslag.

Til inspiration var materiale fra bl.a. EnergiOplysningen udlagt, hovedsageligt materiale produceret i regi af Projekt Værktøjskassen..

2.2 RESULTATERNE - FORSLAG TIL ØGET INTEGRATION AF MILJØ- OG ENERGILEDELSE

For hver gruppe er der i bilag 6-9 anført de barrierer og løsningsforslag, som de fire tovholdere har udarbejdet på baggrund af gruppediskussionerne. De fleste af løsningsforslagene er beskrevet med de forventede resultater, hovedaktiviteter og et skønnet ressourceforbrug.

Her er udelukkende anført et sammendrag:

Gruppe 1 om forslag vedr. myndighederne:

6. At man udarbejder *en eksempelsamling* med de gode historier fra det virkelige liv, hvor myndigheder bruger virksomhedernes integrerede ledelsessystemer og 3. partskontrol til at lette sagsbehandlingen (miljøgodkendelse, tilsyn mv.).
7. At man udarbejder *en vejledning* i brug af 3. partskontrol af virksomhedernes integrerede ledelsessystemer i myndighedsbehandlingen.

8. At man udarbejder *et idé-katalog* vedrørende myndighedernes "belønning" af virksomheder med 3. parts kontrol.
9. At man nedsætter *et koordineringsforum* for myndigheder, som kan bruges f.eks. i forbindelse med ny lovgivning eller revision af lovgivning, som styregruppe for integrationsprojekter, m.v. .
10. At man udarbejder *informationsmateriale* fra myndigheder til virksomheder om integration af systemer.

Gruppe 2 om forslag vedr. rådgivere:

5. At man løbende og målrettet *informerer* rådgivere elektronisk om succeshistorier med at integrere ledelsessystemer.
6. At man udarbejder *vejledninger* til rådgivere i integrerede systemer med hjælp fra virksomheder, der stiller deres viden og erfaring til rådighed.
7. At man *efteruddanner* miljørådgivere i energiforhold og energirådgivere i miljøforhold. Men også at man efteruddanner rådgivere i almene ledelsesforhold samt i at kunne foretage behovsanalyser af virksomheden.
8. I bilaget er yderligere forslag.

Gruppe 2 om forslag vedr. værktøjer (hvor målgruppen er virksomheder):

4. At man *udbygger hjemmesiden* www.energiledelse.com til også at omhandle miljøledelse samt integrerede systemer
5. At man på baggrund af de eksisterende materialer udarbejder *vejledninger* til indførelse af integrerede ledelsessystemer
6. At man udarbejder et projekt over tilgængeligt og anvendeligt *software* til ledelsessystemer

Gruppe 3 om forslag vedr. virksomheder:

5. At man udarbejder *et værktøj* "Integreret energi- og miljøledelse, har vi behov for det?" - et værktøj med spørgsmål, svar og en selvanalyseliste
6. At man afholder tværfaglige regionale *temadage* om hhv. energiledelse for miljøfolk og miljøledelse for energifolk.
7. At man etablerer *DEMO-projekter* på virksomheder, hvor ansvaret for de forskellige områder miljø, energi, kvalitet og arbejdsmiljø er splittet op i organisationen, og hvor det interne samarbejde skal fremmes.
8. At Miljøstyrelsen opretter en *FAQ-database*, hvor man kan maile sine spørgsmål ind omkring integration af miljø- og energiledelse, og i løbet af et par dage få svar.

Gruppe 4 om forslag vedr. systemerne:

5. At man udarbejder en *dansk standard* for integreret miljø- og energiledelse, som både overholder kravene fra ISO 14001 og fra DS 2403
6. At man udvikler en *træning og uddannelse* for personer, der arbejder med miljø- eller energiledelse, og som resulterer i en eksamen, et *certifikat*.
7. At man afholder *seminar for topledelse*; herunder at man inden da gennemfører nogle analyser af miljøindsatsen og miljøgevinsten i kroner og ører.
8. I bilaget er yderligere et forslag.

Yderligere informationer og beskrivelser af de enkelte ideer kan findes i bilag 6-9.

Invitationslisten

Branchefolk:

- Ninna Johnsen, Grafisk Arbejdsgiverforening
- Jens Astrup Madsen, Landbrugsrådet
- Morten Løber, Landbrugsrådet
- Henning Mortensen, DI
- Kim Bøhmert, Træets Arbejdsgiverforening
- Lotte Krambeck, DAF
- Kristina Elverbakken, Plastindustrien
- Peter Villadsen, Danmarks Fiskeindustri- og eksportforening
- Peter Sandfeldt fra Fiskernes Fiskeindustri A.m.b.a
- Mette Møller Nielsen, Asfaltindustrien

Konsulenter:

- Christina Ingerslev ,Birch og Krogboe
- Pernille Poulsen, Dansk Energi Analyse
- Birgitte Nielsen, Valør & Tinge
- Michael Høj Larsen, Energi Rådgivning Fyn
- Erik Bak-Hansen, Carl Bro
- Mette Mikkelsen, COWI
- Ole Ravn, Teknologisk Institut
- Camilla Jørgensen, Nørskov Miljø
- Meike Dirac, Nørskov Miljø
- Kenneth Larsen, Kenneth Larsen Consulting Aps
- Jens Hagelkær, jh-plan
- Carsten Monrad, dk-Teknik
- Kirsten Schmidt, dk-Teknik
- Gert Hallden, dk-teknik
- Svend Havelund, COWI

Virksomhedspersoner:

- Frank Østervemb, Færch Plast
- Giovanni Riscaldini, Bording
- Flemming Lyng Nielsen, Danfoss
- Hans Grønbech, Danisco Sugar
- Bjarne Frederiksen, Danish Crown
- Charlotte Daugaard, Pinol Finmekanik
- Eddy Boe Nielsen Valdemar Birn, Metalstøberi
- Per Bech, Koppers Denmark
- Poul Erik Kruse, Bondo kontormøbler
- Laila Pedersen, Sødahl Design
- Tina Henriette Christensen, Fibertex Aalborg

- Jørgen Havshøi-Jensen, Tarco Vej, Nyborg
- Henriette Ølgård, Chr. Hansen
- Svend Metz, NCC
- Preben Andreassen, Ålborg Portland
- Søren Hansen, Akzo Nobel Salt
- Hans Bertelsen produktionschef for Akzo Nobel Industrial coatings
- Jørgen Nielsen, ELSAM
- Jørgen Fischer Ravn, Coloplast
- Stefan Olsson, Henckel-Ecolab
- Michael Kristensen, Johnsson Diversey
- Jørn Jensen, Roskilde Galvanisering,
- Ib Nygaard, Novozymes A/S
- Jeanette Hounsgaard. ISOVER A/S
- Carsten Nielsen, Arla-Foods, koncernmiljø
- Rolf Pedersen, MA-project
- Kai Normann Andersen, B & O
- Irene W. Ladegaard, Novadan
- Else Houmann Albæk, ISS Catering
- Hanne Bendtsen, HTH Køkkener
- Charlotte Feldvoss, Cerealia Danmark
- Morten Frydendall, Arvid Nilsson A/S
- Jakob Larsen, Vestas Wind Systems
- Benny Møller, De Danske Spritfabrikker i Svendborg
- Tonny Møller, SCA Packaging Djursland
- Marianne Fiirgaard Nielsen, SCA Packaging Flamingo
- Bo Høeg Olesen, Danisco Ingredients Grindsted
- John Tang miljøchef, Dalum papir
- Claus Stig Pedersen, Hartmann
- Knud Bryndum, Stena Aluminium (Gotthard Aluminium)
- Jesper Korning, Århus Oliefabrik
- Anne Marie Bøgh, Kemira-Miljø
- Charlotte Breinholt, Junkers Industrier
- Steen Christensen, Danisco
- Åge Feddersen, Tekstil- og beklædningsindustrien

Forskning og undervisning:

- Eskild Holm Nielsen, Ålborg Universitet

Standard/certificeringsfolk:

- Carl Otto Rachlitz Dansk Standard
- Erik M. Christiansen, DNV

Myndigheder:

- Hanne Eriksen, Miljøstyrelsen
- Charlotte Thy Christensen, Miljøstyrelsen
- Vagn Nielbo, Energistyrelsen
- Kirsten Lundt Erichsen, Energistyrelsen
- Kirsten Hansen, Energistyrelsen

Arrangører:

- Stig Hirsbak, Rambøll

- Jørgen Mikkelsen, Rambøll
- Birgitte Larsen, Rambøll
- Poul Heltzen, Rambøll
- Preben Buhl Miljø- og Energiledelse
- Jesper Jensen, Lego

Deltagerlisten

- Birgitte Larsen, Rambøll (tovholder)
- Carl Otto Rachlitz, Dansk Standard
- Camilla Jørgensen Nørskov Miljø
- Charlotte Thy Christensen, Miljøstyrelsen
- Gert Hallden, dk-teknik
- Hanne Eriksen, Miljøstyrelsen
- Henrik Tornager, Færch Plast
- Henning Mortensen, DI
- Irene W. Ladegaard, Novadan
- Jesper Jensen, Lego
- Jørgen Mikkelsen, Rambøll (tovholder)
- Kenneth Larsen
- Kirsten Hansen, Energistyrelsen
- Jens Hagelskjær
- Meike Dirac, Nørskov Miljø
- Morten Frydendall, Arvid Nilsson
- Rolf Pedersen, MA-project
- Poul Heltzen, Rambøll (tovholder)
- Preben Buhl Miljø- og Energiledelse (tovholder)
- Stig Hirsbak, Rambøll (facilitator/tovholder)
- Svend Havelund, COWI
- Vagn Nielbo, Energistyrelsen

De fremsendte spørgsmål

Spørgsmål til deltagere i aktørseminar vedrørende integreret miljø- og energiledelse

Tak fordi du vil bruge en dag på at være med til at udvikle integrationen af miljø- og energiledelse.

Besvar venligst nedenstående spørgsmål og send svaret elektronisk til:

emd@ramboll.dk senest mandag den 9. september.

Hvis du har spørgsmål er du naturligvis velkommen til at kontakte os på ovenstående mail eller på telefon 45 98 86 02

Spørgsmålene er delt op i:

- A. Spørgsmål til virksomheder
- B. Spørgsmål til specialister/rådgivere
- C. Spørgsmål til myndigheder/organisationer/andre

Her kommer lidt om baggrunden for aktørseminaret:

Miljørådet afsatte i april 9 mio. kr. til at skabe synergi mellem miljø- og energiledelsesområdet.

I vedlagte notat fremgår det, at resultatet fra Aktørseminaret skal indgå i Miljørådets endelige beslutning om hvilke aktiviteter, der skal sættes i gang. Det fremgår også, at der er tale om en éngangsbevilling og at midlerne skal være udmøntet til projekter i år.

Få at få det mest mulige ud af selve Aktørseminaret vil vi bede dig, som deltager, om at udfylde spørgsmålene og maile det tilbage til os så hurtigt som muligt.

Formålet med skemaet er dels at få indsamlet konkrete erfaringer fra miljø- og energiledelsessystemer, integrerede som ikke-integrerede og dels at få et bud på hvilke barrierer, der tilsyneladende står i vejen for en større synergi mellem de to systemer.

Resultatet af besvarelserne vil blive fremlagt som opstart af Aktørseminaret med henblik på at opnå enighed om de fx fem vigtigste barrierer (problemer) som skal løses, og hvilke aktiviteter, herunder projektaktiviteter, der kan bidrage hertil. Resten af dagen på Aktørseminaret skal så gå med at få identificeret hvad de konkrete aktiviteter, de mulige løsninger skal indeholde. Resultatet på dagen bliver en række prioriterede projektideer, som de forskellige aktører på området kan drage nytte af, men som også kan indgå i det igangsatte arbejde med styrkelse af systemintegrationen.

Generelle oplysninger (alle besvarer)

Virksomhedens navn:

Adresse:

Kontaktperson:

Stilling:

Direkte telefonnummer:

E-mail:

A. SPØRGSMÅL TIL VIRKSOMHEDER

Har virksomheden et miljøledelsessystem?

Ja

Nej

Hvis ja:

Er systemet certificeret i henhold til ISO 14001?

Er systemet registreret under EMAS forordningen?

Er systemet opbygget efter en "husmandsmodel" ?

Har der været brugt rådgiver til at udarbejde og implementere systemet?

Ja

Nej, virksomheden har selv udført hele arbejdet

Er energiforhold inddraget som en naturlig del af miljøledelsessystemet

Ja

Nej

Har du/I gjort brug af værktøjer i forbindelse med implementering af miljøledelse?

Nej

Ja, hvilke:

Brancheværktøjer (hvilke)

Værktøjer fra Projekt Værktøjskassen (hvilke)

PC værktøjer (hvilke)

Andre

Er der nogen af de værktøjer til indførelse af miljøledelse som I synes er gode

Nej

Ja, hvilke

Har du/I brugt værktøjer på miljøledelsesområdet, som evt. kan anbefales udbygget til at omfatte energiforhold? Hvilke?

2. Har virksomheden et selvstændigt energiledelsessystem?

Ja

Nej

Hvis ja,

Er systemet opbygget efter Energistyrelsens, DS 2403 eller andre systemer?

Har der været brugt rådgiver til udarbejdelse og implementeringen af systemet?

Ja

Nej, virksomheden har selv udført hele arbejdet

Har du/I gjort brug af værktøjer i forbindelse med implementering af energiledelse?

Nej

Ja, hvilke:

Brancheværktøjer (hvilke)

Værktøjer fra Projekt Værktøjskassen (hvilke)

PC værktøjer (hvilke)

Andre

Er der nogen af de værktøjer til indførelse af energiledelse som I synes er gode

Nej

Ja, hvilke

Har du/I brugt værktøjer på energiledelsesområdet, som evt. kan anbefales udbygget til at omfatte miljøforhold? Hvilke?

3. Har virksomheden integreret miljø – og energiledelsessystemerne

Ja

Nej

Hvis der svares ja til spørgsmål 3 gå videre til spørgsmål 4 (hvis der svares nej gå videre til spørgsmål 5)

4. Hvilke fordele er der ved et integreret miljø- og energiledelsessystem?

Nævn de tre væsentligste fordele.

Hvad har været de største udfordringer i forbindelse med integreret miljø- og energiledelse?

Har det været en succes at indføre integreret miljø- og energiledelse?

Hvorfor?

Vil I gerne fortælle andre om jeres erfaringer?

5. Hvorfor har Du/I valgt *ikke* at indføre et integreret miljø- og energiledelses-system?

Hvad skulle der til for at I ville indføre integreret miljø- og energiledelse?

6. Hvilke styrker og svagheder ved henholdsvis miljø- og energiledelseskonceptet oplever I som de væsentligste ?

7. Hvilke øvrige systemer har virksomheden integreret i eventuelle ledelsessystemer?

8. Hvilke fordele/ulemper vurderer du er ved yderligere systemintegration?

B. SPØRGSMÅL TIL SPECIALISTER/RÅDGIVERE

1. Er der nogle af "dine" virksomheder, som har indført integreret miljø- og energiledelse?

Nævn gerne virksomheden, hvis du tror de er interesseret i at dele deres erfaringer med andre

Må Miljøstyrelsen kontakte dig, hvis de ønsker yderligere oplysninger?

2. For en eller flere af disse virksomheder bedes du udfylde de spørgsmål, som hører til "SPØRGSMÅL TIL VIRKSOMHEDER". Du udfylder efter bedste evne. Du må gerne anonymisere virksomhedsoplysningerne. Du kan også kontakte virksomhederne hvis du vil.

3. Er der i øvrigt nogle værktøjer, som du synes er særligt gode? Hvilke?

4. Nogle af "dine" virksomheder har måske ikke indført integreret miljø- og energiledelse, selv om de har et oplagt potentiale .

Hvilke barrierer oplever du for indførelsen af integreret miljø- og energiledelse?

5. Hvilke virkemidler mener du myndighederne med fordel kunne tage i brug for at styrke udbredelse og effekt af de integrerede systemer?

C. SPØRGSMÅL TIL MYNDIGHEDER/ORGANISATIONER/ANDRE

1. Hvilke mere formelle barrierer ser I for en øget integration af miljø- og energiledelse?

2. Hvilke værktøjer er efter jeres vurdering anbefalelsesværdige?

3. Læs "SPØRGSMÅL TIL VIRKSOMHEDER" og "SPØRGSMÅL TIL SPECIALISTER/RÅDGIVERE". Giver det anledning til yderligere bemærkninger

Overblik over virksomhedernes besvarelser

Virksomhederne og miljø: Otte af de ni virksomheder har et certificeret miljøledelsessystem efter ISO 14001, og disse virksomheder har alle besvaret ja til at energiforhold er inddraget som en naturlig del af miljøledelsessystemet.

Virksomhederne og energi: To af virksomhederne har indført et selvstændigt energiledelsessystem, efter Energistyrelsens retningslinjer.

Virksomhederne om værktøjer:

- Hovedparten af virksomhederne har ikke anvendt værktøjer
- To virksomheder har anvendt værktøjer i forbindelse med indførelse af miljøledelse: "Et miljødatabase-system "Sherlog"; "MS-Acces"
- Tre virksomheder har anvendt værktøjer i forbindelse med indførelse af energiledelse: "Værktøjer fra Projekt Værktøjskassen"; "Energistyrelsens vejledninger/checkskema"; "Miljødatabasesystemet Sherlog"

Virksomhederne om fordele ved et integreret miljø- og energiledelsessystem eller fordele ved yderligere systemintegration:

- "Overskuelighed, energi og miljø hører sammen i de ansattes bevidsthed, større overskuelighed i systemet"
- "Samlet og overskueligt ledelsessystem, for ledelse såvel som for medarbejdere. Let at vedligeholde. Mål og handlingsplaner for energiforhold og andre miljøforhold kan bedre holdes konsistente"
- "Overskuelighed, ensartethed og mindre komplekst"
- "Da vi ser energi som en for os meget væsentlig miljøfaktor er det kun naturligt at samle/integrere disse systemer. Et system gør det lettere overskueligt for brugerne af systemet. Et system = færre dokumenter. Dette vil gøre det lettere at vedligeholde systemet. Et integreret system kan være med til at understrege og vise at områderne hænger sammen og er svære at adskille"

Virksomhederne om svagheden/ulempen ved miljø- og energiledelse eller yderligere systemintegration:

- "Svagheden er nok, at det let bliver meget bureaukratisk med megen registrering (tidskrævende)"
- "Kan føles bureaukratisk med et ledelsessystem - meget papirarbejde og registrering"

- "Ulempe: Energiledelse blev integreret i miljøledelse - lever lidt mere skjult"
- "En fælles politik for alle systemer bliver mere udvandet og ikke synderlig konkret. Mange forskellige personer skal have adgang til at ændre instruktioner. Ændringer og godkendelsesprocedurer kan blive tunge"
- "Mange systemer er svære at få implementeret, da det virker temmelig uoverskueligt for medarbejderne at de skal finde oplysninger mange steder for at betjene én maskine/proces eller handle korrekt iht. virksomhedens systemer. Det vil være lettere at implementere eet samlet system. Fælles kurs for hele virksomheden, der bør ikke kunne forekomme at systemerne modarbejder hinanden"
- "Man skal passe på at enkeltdelen ikke mister fokus i integrationen. Dog vurderer jeg at det altid vil være en fordel med integration frem for flere systemer, da mange af de enkelte procedurer går igen i de forskellige systemer (ISO 9001, ISO 14001, EMAS og DS 2403 samt standarder for arbejdsmiljø"
- "Ingen svagheder. Ledelsessystemer generelt er "sund fornuft", som bør være en del af en hvilken som helst forretning. Det er så op til den enkelte virksomhed at vurdere væsentligheden af de enkelte elementer"

Program for aktørseminaret

- 9.00 Morgenkaffe v/LEGO
- Velkomst, dagens program og proces, v/ Stig Hirsbak, RAMBØLL
 - Præsentation af forundersøgelsens resultater: State-of-the-art samt forslag til barrierer for integration.
- 9.45 Plenum
- Kommentarer til forundersøgelsen - er der noget at tilføje?
 - Diskussion af barrierer. Hvilke tre barrierer er de væsentligste med henblik på at opnå det ønskede samspil ?
- 10.30 Gruppearbejde – Generering af muligheder for integration
Med de tre væsentligste barrierer in mente: Hvilke ”projekter” bør fremmes for øge integrationen af miljø- og energiledelse?
Opdeling i grupper der hver for sig vil få til opgave at lave forslag der omfatter
- hvad skal resultatet af projektet være (output)
 - hvilke hovedaktiviteter bør projektet omfatte
 - hvilke ressourcer skal der ind i projektet for at det ønskede resultat nås (input)
- Arbejdsfeltet vil være vægge, og værktøjerne vil være papkort og klister + digitalkamera, der vil forevige resultatet.
- 12.00 Frokost
- 13.00 Gruppearbejde fortsat
- 15.0 Opsamling i plenum
- Grupperne præsenterer gruppearbejdet
 - Der prioriteres på tværs af grupperne
 - Det opstilles en handlingsplan for færdiggørelse af kataloget med forslag herunder aftaler for hvorledes og hvornår ressourcepersonerne bidrager
- 16.0 Afrunding v/Stig Hirsbak

Resultater fra gruppe 1 vedr. myndigheder

Deltagere:

Camilla Jørgensen, Nørskov Miljø

Hanne Eriksen, Miljøstyrelsen

Henrik Tornager, Færch Plast

Henning Mortensen, Dansk Industri

Henning Møller Jensen, MA-project

Preben Buhl, Preben Buhl Miljø- og Energiledelse (tovholder)

6.1 DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER (FRA PLENUM):

- ”Skæve” støtteordninger frister til energiledelse frem for EMS
- Manglende politisk prioritering
- At energiledelse primært er blevet drevet af et reguleringstryk og tilskud med et politisk sigte udenfor virksomheden
- Manglende lettelse i myndighedsbehandlingen – indførelse af ledelsessystemer giver for lidt ”frihed” for virksomheden
- Myndigheder (politikere) har forskellig indgangsvinkel – Bakker ikke op fra kommuner til styrelser
- Mange forskellige myndighedskrav/”ønsker”
 - er uoverskueligt
 - kræver mange ressourcer af virksomhederne
- Krav fra myndigheder går i hver sin retning – løses hver for sig
- Forskellige myndighedsmotiver kan medføre at områder nedprioriteres
- ”Stillingskrig” mellem systemer DS-ISO-EMAS
- Vægtning af indsatsområder: Økonomisk driver => Energi projekter - miljø projekter

6.2 TEMAER FOR IDE-GENERERINGEN:

Vi ordnede barriererne i tre (output-) temaer med efterfølgende ideer til output:

1. Hvordan kan myndighedskrav koordineres til brug i ledelsessystemer? (Hvilke krav SKAL virksomhederne opfylde?)

2. Forbedret information fra myndigheder til virksomheder (HVORDAN kan virksomhederne opfylde myndighedskravene?)

3. Politik prioritering (HVORFOR skal virksomhederne opfylde kravene?)

Ovenstående blev sammenfattet til følgende forslag. Forslag til aktiviteter/projekter/løsninger:

6.2.1 Løsningsforslag 1: Eksempler på myndighedsbehandling med brug af 3. partskontrol af integrerede ledelsessystemer

Ideer til output:

- Mere 3 parts kontrol i stedet for amt, kommune, m.fl.
- Enkle ensartede regler
- eksempelsamling med demonstration af godt samspil mellem myndighedskrav og udnyttelse af certificerede systemer (mindre/mere hensigtsmæssig indsats fra begge parter)
- Øget tillid mellem myndigheder og 3. parts kontrol (kompetenceadskillelse, valgmulighed?)

Resultatet:

Eksempelsamling med de gode historier fra det virkelige liv, hvor myndigheder bruger virksomhedernes integrerede ledelsessystemer og 3. partskontrol til at lette sagsbehandlingen.

Hovedaktiviteter:

- Definere – hvad er en god historie?
- Efterlysning af gode historier (bl.a. KAMBAS?)
- Dokumentation af eksempler
- Formidling til relevante parter (myndigheder, virksomheder og konsulenter)
- Evaluering

Ressourcer:

Tid: ½-1 år, ressourcer: ~½ mandår (~500.000 kr.)

6.2.2 Løsningsforslag 2: Vejledning i brug af 3. partskontrol af virksomheders integrerede ledelsessystemer i myndighedsbehandling

Ideer til output:

- Gennemarbejdning af udvalgte problemstillinger og forslag til demonstration af løsningsforslag vedrørende øget brug af virksomhedens systemer.

Resultatet:

Vejledning i øget brug af virksomhedernes integrerede miljø- og energiledelsessystemer i forbindelse med godkendelser, tilsyn m.v. (myndighedsbehandling).

Hovedaktiviteter:

- Kortlægning af systemmæssige og lovmæssige problemstillinger
- Økonomisk vurdering af ændringer (konkrete cases)
- Forslag til ændringer i regler, adfærd m.m.
- anbefalinger

Ressourcer:

Tid: ~1 år, ressourcer: ???

6.2.3 Løsningsforslag 3: "Mindre byrde"

Ideer til output:

- Minimumstilsyn når der er indført et certificeret ledelsessystem
- Genanvendelse af "fælles" kontrol/system
- Fælles/koordinerede indberetningskrav
- Indrapportering ét sted

Resultatet:

Idékatalog vedrørende myndigheders "belønning" af virksomheder med 3. parts kontrol.

Gruppen valgte at springe resten af dette forslag over fordi det viste sig at være vanskeligt at definere projektet nærmere.

6.2.4 Løsningsforslag 4: Koordineringsforum for myndigheder

Ideer til output:

- Myndighedspersonale skal "klædes" bedre på med hensyn til viden og kompetence
- Krav til uddannelse (vidensniveau) for sagsbehandlere
- Myndighedskrav opleves som helhed
- Tydelig prioritering af miljøspørgsmål/arbejds miljø

Resultatet:

Et koordineringsforum for myndigheder (på højt niveau) f.eks. i forbindelse med ny lovgivning eller revision af lovgivning, m.v.

Hovedaktiviteter: (Snarere stikord)

- Brugerinvolvering

- Arbejdsopgaver:

- Styregruppe for øvrige myndighedsrelaterede projekter,

- Bære "igennem systemet"

- Deltagere: Miljøstyrelsen, Energistyrelsen, Arbejdstilsynet, Direktoratet for Fødevarekontrol, Erhvervsministeriet o.lign. (ISO 14001, DS 2403, HACCP, OHSAS 18001, ISO 9001).

Ressourcer:

(En eller anden form for sekretariatsfunktion)

6.2.5 Løsningsforslag 5: Koordineret information/vejledning

Ideer til output:

- (Forbedret) information fra myndigheder til virksomheder om integration af systemer.

Resultatet:

Koordineret information og vejledning af virksomheder om integration af systemer (myndighederne med fra starten). "Hvis du nu står foran at ...". (Primært aftalevirksomheder + evt. visse brancher og større virksomheder).

Hovedaktiviteter:

- Indsatsliste/tjekliste/guide
- Selvevalueringsnøgle
- Fastlæggelse af ambitionsniveau
- (forberedt for evt. branchetilpasning)
- Basismodel + "byggeklodser"
- Værktøjsguide
- Praktisk afprøvning

Ressourcer:

Tid: ½ - ? år, ressourcer: ½ mandår ?

Resultater fra gruppe 2 vedr. rådgivere og værktøjer

Deltagere:

Irene W. Ladegaard, Novadan
Kenneth Larsen, Kenneth Larsen Consulting Aps
Meike Dirac, Nørskov Miljø
Svend Havelund, COWI
Jørgen Mikkelsen, RAMBØLL (tovholder)

7.1 DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER (FRA PLENUM):

Først kommer barrierer og løsningsforslag vedrørende rådgivere; dernæst kommer tilsvarende om værktøjerne.

De identificerede barrierer/problemer i plenum, som omhandler rådgivere:

- Manglende overblik over minimumskrav (udgangspunkt for mindst mulige fællesnævner for krav; starte i det små -> udbygge)
- Ukendskab til kravene (hvad er nødvendigt?)
- Miljøfolk ved generelt for lidt om energi, herunder kortlægning, der kræver detailindsigt
- Konsulenterne er enten til miljø eller til energi
- Hvem skal systemet udformes til (niveau), kan ikke bruges af hele virksomheden
- Rådgivere har økonomisk interesse i at sælge flere, adskilte systemer
- Dårlig sparring

7.1.1 Løsningsforslag 1: Vidensformidling

Resultatet: At informere rådgivere om succeshistorier for hvordan rådgivere har integreret miljø- og energiledelse.

Hovedaktiviteter: Analyse af eksisterende historier, både blandt virksomheder og rådgivere, profilere både rådgivere og virksomheder, kombinere lister fra Miljøstyrelsen og Energistyrelsen, sende ud elektronisk med e-mail med hint om succeshistorierne, anvende professionelle formidlingsfolk til formidling af resultatet (ikke ingeniører), evt. benytte FRI

Ressourcer: Det indledende ca. 150.000,- Formidlingsbehandling ca. 100.000,- Selve formidlingen ca. 30.000,- ex moms

7.1.2 Løsningsforslag 2: Vejledninger

Resultat: At udarbejde vejledninger til rådgivere i integrerede systemer

Hovedaktiviteter: Udkast til vejledninger inkl. checklister, test af vejledninger af 4-5 virksomheder, der med forskellige vinkler giver feedback, afholdelse af 2 temadage, fx en i Øst og en i Vest.

Ressourcer: Udkast 200.000,- Formidlingsfolk 100.000, Afprøvning 200.000
Temadage 50.000,-

7.1.3 Løsningsforslag 3: Uddannelse

Der var mange ideer:

- Uddanne miljørådgivere i energi
- Uddanne energirådgivere i miljø
- Uddanne rådgivere i at kunne lave behovsanalyser, så rådgiverne bliver bedre til at bemande udviklingsprocessen i virksomheden
- Uddanne rådgivere i almen ledelse, strategier, forretningsplaner, Belbins roller osv.
- Uddanne rådgivere til at være bedre i at lytte

Gruppen mente, at der er behov for et fælles ansvar på dette vigtige område, hvor både Miljøstyrelsen, Foreningen af rådgivere ingeniører men også rådgiverne selv må tage aktion.

7.1.4 Forslag 4-8:

- 4: Rådgiver-akkreditering: Man kunne stille krav om at rådgivere i ledelsessystemer skulle have kørekort, være akkrediteret, noget a la kravene inden for sikkerhedsrådgivere (transport af farligt gods)
- 5: Produkt-orientering: Man kunne lave vejledninger inden for produktorienteret miljøledelse, og huske at inddrage energiforbrug fra de indirekte påvirkninger
- 6: Man kunne lave vejledninger og cases inden for projektering (energirigtig, miljørigtig, arbejdsmiljørigtig)
- 7: Man kunne kræve, at rådgivere i højere grad samarbejder med flere aktører
- 8: Man kunne presse de certificerende virksomheder til i højere grad at fokusere på de væsentlige miljøpåvirkninger

7.2 DE IDENTIFICEREDE BARRIERER/PROBLEMER I PLENUM, SOM OMHANDLER VÆRKTØJER:

- Viden om dem mangler
- De er svære at få fat i
- Overblik mangler
- De passer ikke til virksomhedernes behov
- For mange værktøjer
- Mangler værktøjer og mangler at formidle om værktøjerne
- Virksomhederne ved ikke hvor de kan få software til ledelsessystemer

7.2.1 Forslag 9-11:

- 9: Lave en hjemmeside, fx med udgangspunkt i www.energiledelse.com, men som både omhandler miljøledelse, energiledelse og integrerede systemer. Skøn 200.000,- ex moms
- 10: Lave integrerede vejledninger, lægge dem på hjemmesiden, fx ud fra energivejledningerne, 5-8 små korte hæfter á 150.000,- ex moms
- 11: Lave et projekt over software til ledelsessystemer, og lægge det på hjemmesiden. Skøn 200.000,- ex moms.

Resultater fra gruppe 3 vedr. virksomhederne

Deltagere:

Kirsten Hansen, Energistyrelsen

Jesper Jensen, Lego

Gert Hallden, dk-teknik

Poul Heltzen, RAMBØLL (tovholder)

8.1 BARRIERE NR. 1. VIRKSOMHEDERNES BEHOV FOR ET INTEGRERET ENERGI- OG MILJØLEDELSESSYSTEM.

De identificerede barriere/problemer (fra plenum):

- Kan det betale sig at integrere?
- er der økonomi i det?
- er der andre fordele?
- Virksomhedernes manglende lyst til at afsætte ressourcer til integration
- Virksomhederne oplever ikke der er et behov for integration
- Der mangler målbare resultater/fordele ved integration

De væsentligste barriere/problemer:

Gruppen indkredsede ovennævnte barriere til følgende spørgsmål:

”Hvordan afdækker virksomheden sit behov for integration af eksisterende energi- og miljøledelsessystemer, eller indbygning af energiledelse i et eksisterende miljøledelsessystem (eller omvendt)?

Ved myndighedskrav -- giver sig selv

Ved kundekrav / Imageønsker – subjektiv vurdering af ledelsen

Ved økonomiske fordele – Svært at overskue fordele/ulemper og at prissætte disse, svært at få et klart billede, derfor holder virksomheden sig fra det.”

8.1.1 Løsningsforslag 1:

Værktøjet ”Integreret energi- og miljøledelse, har vi behov for det?

Der foreslås fremstilling af et værktøj der:

- stiller de nærgående spørgsmål om fordele/ulemper ved integration af de to ledelsessystemer, eller ved indbygning af det manglende system (f.eks. energiledelse) i det eksisterende system (miljøledelse)
- giver de gode reelle svar på ovennævnte spørgsmål

- indeholder en selvanalysedel, hvor virksomheden ved at indsætte egne forbrug, prioriteringer, ønsker m.m. får et billede af i hvor høj grad integration eller indbygning kan betale sig. (som Projekt Værktøjskassens nu udgåede pjeces ”Energiledelse – er det relevant for os”)

Om der skal laves to separate værktøjer – et til integration og et til indbygning af det manglende ledelsessystem – eller der kan laves ét fælles værktøj, der kan håndtere begge situationer, må vurderes senere.

Målgruppe:

Virksomheders topledere
Rådgivere og konsulenter

Formidling af værktøjet:

Det foreslås at:

- værktøjet udsendes fra MST til alle større virksomheders ledere
- amters og kommuners miljøsagsbehandlere orienteres om dette værktøj, så de kan opfordre virksomhederne til at bruge det.
- rådgivere og konsulenter gøres opmærksom på at det er udsendt, så de kan henvende sig til virksomhederne for at tilbyde hjælp og sparring

Ressourcer:

Vi har ikke de nødvendige forudsætninger for at sætte konkrete tal på, men et skøn kunne være:

Udarbejdelse, redigering, lay-out	kr. 250.000
Trykning og distribution	<u>kr. 200.000</u>
I alt, ekskl. moms	kr. 450.000

8.2 BARRIERE NR. 2. ENERGIFOLKS MANGLENDE KENDSKAB TIL MILJØLEDELSE, OG MILJØFOLKS MANGLENDE KENDSKAB TIL ENERGILEDELSE.

De identificerede barriere/problemer (fra plenum):

- Miljøledelsesfolk mener de har integreret energi- og miljøledelse i deres miljøledelsessystem, selvom de kun overfladisk har medtaget energi.
- Har virksomheder Miljøledelse, tror de også de har energiledelse
- Energi-konsulenter og energi-rådgivere mangler kendskab til miljøledelse og LCA
- Miljø- konsulenter og miljø-rådgivere mangler kendskab til energibevidst indkøb/projektering og drift/vedligehold
- MST og ENS er to uafhængige styrelser, sidder ikke i samme hus, og har ikke længere samme minister, giver manglende forståelse på tværs.
- Kommunale /amtskommunale sagsbehandlere er miljøfolk, uden kendskab til energiledelse

De væsentligste barriere/problemer:

Hvordan får miljøfolk og energifolk fælles (eksisterende) viden?

8.2.1 Løsningsforslag 2:

Afholdelse af tværfaglige regionale temadage

A: Energiledelse for miljøfolk
B: Miljøledelse for energifolk

Der tages udgangspunkt i tidligere udarbejdet eksisterende materiale, pjecer, værktøjer m.m. fra MST og ENS.

Der laves et program, hvor deltagerne præsenteres for det materiale de ikke udnytter – så vidt muligt i form af gruppeøvelser, eller anden form for inddragelse af deltagerne.

Målgruppe:

Virksomheders energi/miljø chefer/ansvarlige
Rådgivere og konsulenter
Miljøsagsbehandlere ved amter og kommuner

Formidling:

Temadagene omtales i MST's og ENS's nyhedsblade
Der samarbejdes med de regionale/lokale erhvervsråd
Direkte henvendelser til virksomhederne

Ressourcer:

Skønnet til:

Udvikling af materiale	kr. 100.000
Afholdelse af 10 møder	<u>kr. 100.000</u>
I alt, ekskl. moms	kr. 200.000

8.3 BARRIERE NR. 3: INTEGRERET ENERGI- OG MILJØLEDELSE STILLER KRAV TIL ANSVARSPLACERING OG ORGANISATION PÅ VIRKSOMHEDEN

De identificerede barriere/problemer (fra plenum):

- Ansvaret for miljø/energi ligger hos kvalitetschefen
- Svært at få datagrundlag til vægtning/prioritering mellem CO2 – toksikologi – affald
- EL og ML henvender sig til forskellige medarbejdergrupper og personer. EL = ildsjæle/teknikere, ML= organisation/håndbøger.
- Forskel på fokus EL:Målbare/tekniske/økonomiske nøgletal, ML: Diffuse mål, krav udefra, bestemt af organisationen.

De væsentligste barriere/problemer:

”Ansvaret for et integreret ledelsessystem forflygtiges, hvis det er uddelegeret til flere personer, der ikke sidder i samme organisation, eller hvis systemlederen kun har begrænset kendskab til nogle af systemets enkeltdele.”

8.3.1 Løsningsforslag 3:

Topledelsen skal tilpasse organisationen så alle systemfolk samles i en afdeling eller i et fælles samarbejdsorgan.

Topledelsen skal fastlægge kriterier/vægtningsparametre/scoremodel/fælles spilleregler så ”modstående interne interesser” kan afklares internt i dette organ.

Vi foreslår:

”Etablering af DEMO-projekter på virksomheder, hvor ansvaret for EL, ML, KS m.m. er splittet op i organisationen, og hvor det interne samarbejde skal fremmes. Undervejs skal opbygges interne vægtningskriterier til brug for afgørelser imellem energi-, miljø-, kvalitets- og arbejdsmiljø-spørgsmål.”

Målgruppe:

Virksomheder, der har opdelt ansvaret for energiledelse og miljøledelse

Formidling:

Der udarbejdes et temahæfte for 4 – 5 afholdte DEMO-projekter, og holdes en fælles orienteringsdag, hvor andre interesserede virksomheder kan komme og høre om erfaringerne.

Ressourcer:

Tilskud til virksomhedernes eget arbejde 5 x 50.000 kr.	kr. 250.000
Tilskud til proceskonsulent/sparringspartner 5 x 60.000 kr.	kr. 300.000
Afholdelse af orienteringsdag	<u>kr. 50.000</u>
I alt ekskl. moms	kr. 600.000

8.4 BARRIERE NR. 4.

Den energi-/miljøansvarlige får af ledelse og medarbejdere stillet mange kritiske spørgsmål om integration, som det ofte er svært give et klart og fyldestgørende svar på.

8.4.1 Løsningsforslag 4:

MST opretter på sin hjemmeside en FAQ-database, hvor man kan maile sine spørgsmål ind, og i løbet af et par dage få et svar.

En "FAQ-redaktør" skal sørge for at spørgsmålene grupperes og besvares. Der kan trækkes på svar fra MST's medarbejdere eller fra et netværk af konsulenter, rådgivere og virksomheder.

Ressourcer:

Gruppen er ikke i stand til at sætte økonomi på forslaget

Resultater fra gruppe 4 vedr. systemerne

Charlotte Thy, Miljøstyrelsen
Vagn Nielbo, Energistyrelsen
Kirsten Lundt Erichsen Energistyrelsen
Carl Otto Rachlitz, Dansk Standard
Jens Hagelskjær, jh-plan
Morten Frydendall, Arvid Nilsson
Birgitte Larsen, RAMBØLL (tovholder)

9.1 DE IDENTIFICEREDE BARRIERE/PROBLEMER (FRA PLENUM):

Barrierer:

- Virksomhederne har ikke viden nok om integrerede systemer
- Der mangler forståelse for integrerede systemer

Gruppen indkredsede ovennævnte barrierer til følgende:

”Hvor skal der gøres en indsats for at øge virksomhedernes integration af energi- og miljøledelse (generelt integrerede systemer) og hvordan optimeres virksomhedernes udbytte heraf ?

Dette var essensen af mange forskellige kort, der viste nogenlunde det samme men med forskellige vinkler. Der var generelt enighed om at det ikke er standarderne, der er et problem, - men det er viden og forståelsen hos konsulenter og virksomhedspersonerne, der er det reelle problem. Nogen virksomhedsledere kan have behov for at få sat fokus på fordele ved integrerede systemer og dermed dialogen på tværs i organisationen – nogen kan det allerede.

9.1.1 Løsningsforslag 1: ”Et ledelsessystem”

- Et værktøj kan være at have et skellet, der kan anvendes til opbygning af ledelsessystemer uanset om det er energi, miljø, arbejdsmiljø, kvalitet eller ... Det vil sige at man kan lave en form for modulopbygget ledelsessystem. I første omgang kan man udarbejde en DS for integreret miljø- og energiledelse.

Fase I : DS undersøger muligheden for udformning af DS for 14001/2403

Fase II: Der udformes en integreret DS nr. xx for et ledelsessystem der opfylder kravene til såvel ISO 14001 og DS 2403

Ressourcer: Fase I: 50.000 kr. Fase II: 300.000 kr.

9.1.2 Løsningsforslag 2: Træning og uddannelse af personer, der arbejder med miljø eller energiledelse

Reelt mener gruppen, at der er behov for at sætte fokus på to områder:

- Information/opgradering af energi/miljøfolk til at kunne håndtere begge aspekter
- Information/opgradering af energi/miljøfolk til også at kunne håndtere det økonomiske aspekt

Det første kursus: Der udformes et kursus, der opgraderer såvel konsulenter som virksomhedspersoner og myndighedsrepræsentanter i integration af energi- og miljøledelse (14001/DS2403) Kurset kan evt. modulopbygges med et basismodul og supplerende moduler for de enkelte grupper (konsulenter, myndigheder, virksomhedspersoner). Kurset skal afsluttes med eksamen/certifikat. Virksomhederne kan så vælge at kræve at personer der rådgiver dem i integreret energi og miljøledelse skal have dette certifikat eller at den person de evt. ansætter skal have bestået/bestå ovennævnte kursus for at blive ansat.

Ressourcer ?

Det andet kursus: Der udformes et kursus, der opgraderer konsulenter, myndighedspersoner og virksomheds miljøchefer f.eks. til også at kunne tale økonomens sprog. Kurset opbygges som den ovenstående

9.1.3 Løsningsforslag 3 – udviklingsprojekt og seminar for topledelsen

Der er behov for endnu engang at sætte fokus på topledelsens evne og fokus på integrerede systemer. Dette kan gøres via et seminar – men KUN hvis topledelsen overhovedet kan se nytten af at komme til det pågældende seminar. Og det kan de kun hvis der virkelig er noget nyt at fortælle eller at de rigtige kapaciteter af foredragsholdere er tilstede.

Der udbydes et projekt for afprøvning af metode til at kunne opgøre miljøindsatsen i kr. Der findes allerede en metode, men den anvendes ikke p.t. i DK – og det er denne metode der ønskes afprøvet. Metoden blev omtalt af Charlotte Thy, Miljøstyrelsen.

Der etableres et (eller flere) demoprojekter og resultaterne fra projektet(erne) Formidles via ”Topledelse – gå hjem møde”

Ressourcer inkl. et demoprojekt 500.000 kr.

9.1.4 Løsningsforslag ”andet”

Der kan evt. være behov for at synliggøre at eksisterende værktøjer på et centralt sted, herunder en samling af BAT-teknologier, som miljøforbedringsværktøjer. Dette var der dog ikke enighed om i gruppen, da de virksomheder, der i dag bruger ressourcer på at være på forkant (og opnår fordele herved) således ikke fortsat vil have denne mulighed.

Publikationer - energiledelse mv. fra EnergiOplysningen

Publikationer inden for energiledelse og energibesparelser fra EnergiOplysningen

Titel
Vejledninger i Energiledelse
Vision - få inspiration og spar energi
Projektplanlægning - læg planer og spar energi
Organisation og forankring - skab motivation og spar energi
Analyse og teknik - mål, kortlæg - og spar energi
Værktøjer i energiledelse samt temahæfter
Kom godt i gang - når du skal opbygge et energiledelsessystem
Energipolitik – energipolitik, mål og handlingsplaner
Organisation – organiserer, information og medarbejderdeltagelse
Kortlægning – kortlægning, overvågning og måling af energiforbruget
Evaluerer af energiledelsessystemer – få det fulde udbytte af indsatsen
Systematisk energibevidst vedligehold – spar energi og optimer driften
Mekaniske remtræk
Energiginøletal – en model til effektiv energistyring
Energibevidst indkøb - spar penge og energi (A5)
Energibevidst indkøb – elmotorer
Energibevidst indkøb – trykluft
Energibevidst indkøb – ventilationsanlæg
Energibevidst indkøb – produktionsudstyr
Energibevidst indkøb – pumpe-systemer
Energibevidst indkøb – køleanlæg
Spar 5-10% på rumvarmen
Spar udgifter og afgifter til rumvarme
Eksempelhæfter om energiledelse
HTH-Køkkener A/S – integration af energiledelse i kvalitetsstyringssystemet
MAN B&W Diesel A/S, Alpha Diesel – fra energiledelse til certificeret miljøledelse
De Danske Spritfabrikker A/S - fokus på inddragelse af medarbejderne
Arvid Nilsson A/S - energiledelse med optimering af kerneprocesserne
UM-Metalstøberi A/S – energiledelse som indgang til certificeret miljøledelse
ERFA-grupper - en genvej til energiledelse

Publikationerne er gratis

E-post: energioplysningen@ens.dk

Telefon: 70 21 80 10 (hverdag kl. 9-12)

www.energioplysningen.dk

www.energiledelse.com

The screenshot shows the website interface for 'ENERGILEDELSE'. At the top, there is a navigation bar with the title 'ENERGILEDELSE' and a logo for 'ENERGISTYRELSEN'. Below this, there are links for 'Publikationer', 'Kontakt', 'English', and a search bar labeled 'SOG'. A secondary navigation bar contains links for 'ENERGILEDELSE', 'RÅD & GENVEJE', 'EKSEMPLER', 'ERFA', and 'DEMO PROJEKTER'. On the left, a dropdown menu is open, listing: 'Energipolitik', 'Planlægning', 'Iværksættelse og drift', 'Kontrol og korrigerende handlinger', 'Ledelsens evaluering', and 'Om dansk standard for energiledelse'. The main content area features a large heading 'Er en systematisk, for at bruge' and 'øge overskud.' accompanied by an illustration of three business people. Below this, there are two 'TEMA' sections: 'Evalueringssnøgle til energiledelse' and 'Ideer til kommunikation'. On the right, a 'VÆRKTØJER' section lists 'ChangeLab' and 'Medarbejderinddragelse og energiledelse'. The browser's address bar and toolbar are visible at the top of the screenshot.